

Olli Kariniemi

MATKAOPAS

MIELIPITEIDEN

MAAILMAAN

**Vahvoja argumentteja
ja virhepäätelmiä**

Matkaopas

MIELIPITEIDEN

MAAILMAAN

Suomen tietokirjailijat ry on tukenut teoksen kirjoittamista.

© 2021 Olli Kariniemi

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-3924-2

Olli Kariniemi

Matkaopas
MIELIPITEIDEN
MAAILMAAN

Vahvoja argumentteja ja virhepäätelmiä

JOHDANTO

Viestintä luo yhteisön tekemällä asioista yhteisiä. Se on se muoto, jossa yhteisö elää ja jonka välityksellä asioista tulee yhteisiä. Tämä Deweyn kiteytys toteutuu useimmiten silloin, kun viestintä ymmärretään vuorovaikutuksena eli harkitsevana keskusteluna, jonka tarkoituksena on rakentaa ja ylläpitää yhteyttä. Näin ymmärrettynä viestinnän hedelmänä on osallistuminen ja osallisuus. Tulos on toisenlainen silloin, kun viestintä ymmärretään sanomien siirtona, ja äänen korottaminen sekä muut tehokeinot nähdään tapoina tehostaa sanoman siirtymistä. Sanomien siirtymisen sijaan siirtävät ihmiset.

Kansalaisuudessa on kysymys kuvitellusta yhteisyydestä erotuksena toiminnallisesta yhteisöstä ja vuorovaikutukseen perustuvasta symbolisesta yhteisöllisyydestä. Kuviteltu yhteisyys perustuu puhtaasti mielikuvaan, ei yhdessä tekemiseen tai vuorovaikutukseen, ja siinä on myös sen heikkous. Jos et kykene kuvittelemaan itseäsi jonkin yhteisön osaksi, koet väistämättä ulkopuolisuutta, ja vähitellen yhteisön asiat muuttuvat yhdentekeviksi. Kutsutaanpa tätä prosessia sitten syrjäytymiseksi tai syrjäyttämiseksi, kehitys on huolestuttava, sillä se merkitsee yhteisön hiljaista kuolemaa.

Edellä kuvattu yhteiskunnallinen kehityskulku on mahdollinen, mutta ei väistämätön. Sille on olemassa vaihtoehtoinen polku, jota kutsutaan osallistavaksi demokratiaksi. Siinä otetaan askelia suuntaan, joka muuttaa kuvitellun yhteisyyden symboliseksi yhteisöllisyydeksi. Se tekee kansalaisesta kanssalaisen ja ottaa hänet mukaan julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Kanssalaisuus edellyttää ensiksikin sitä, että on olemassa julkisuus, jossa yhteisistä asioista keskustellaan. Toiseksi se edellyttää argumentoimisen taitoja ja kolmanneksi mahdollisuutta äänestää asioiden, ei vain henkilöiden välillä.

Tämä kirja opastaa mielipiteiden maailmaan. Sen ensimmäisessä, johdanto-osassa, tutustutaan siihen, miten julkisuus aikanaan syntyi, miten se on muuttunut viimeisen sadan vuoden aikana ja millaisista asioista tämän päivän julkisuudessa puhutaan sekä kysytään, miten se vaikuttaa yksittäisen kansalaisen mielipiteisiin. Onko julkisuudessa kirjoitettu, kerrottu ja näytetty kuin (taika)luoti, joka vaikuttaa viestijän toivomalla tavalla?

Kirjan toisessa, pääosassa, paneudutaan mielipiteiden perusteleamiseen ja niiden arvioimiseen. Perusteltujen mielipiteiden esittäminen eli argumentointi on taito, jota tarvitaan lähes päivittäin niin yksityisen kuin julkisen elämän piirissä. Kulutusvalintojemme takaa löytyy suuri määrä totuttuja tapoja. Ostamme sen enempiä miettimättä valintojemme perusteluja, sillä totutus on toinen luontomme. Hyödynnämme myös aikaisempien sukupolvien toimintatapoja niitä useinkaan kyseenalaistamatta. Aina silloin tällöin olisi hyvä pysähtyä miettimään valintojamme perusteellisemmin, sillä mikä vielä hetki sitten oli perusteltua, ei välttämättä tänään sitä olekaan.

Argumentoimisen taitoa tarvitaan myös silloin, kun otamme julkisesti kantaa esimerkiksi johonkin internetissä käytävään keskusteluun. Varmasti lähes jokainen verkkokeskusteluja seurannut on huomannut, että perusteluja kommenteista on usein vaikea löytää ja monille näyttää riittävän se, että saa ”parahtaa”. Ja useimmiten parahdellaan vielä nimimerkin takaa, mikä madaltaa kynnystä siirtyä asioista henkilökohtaisuuksiin.

Tämän vuoksi useat verkkolehdet eivät enää tarjoa kommentointimahdollisuutta, koska asiaa sisältämättömät – asiattomat – kommentit useimmiten vain karkottavat lukijoita. Parahtelu myös yksipuolistaa keskusteluja. ”Miksi olla julkisesti mitään mieltä, jos perustelluilla mielipiteillä ei ole merkitystä”, on monen kommentoijan perustelut poisjäännilleen. Tällainen kehitys on harmillista, sillä yhteisöt elävät keskustelujensa kautta.

Argumentoimisen maailmaa lähestytään tavallisimpien virhepäätelmien näkökulmasta. Virhepäätelmiin tutustutaan esimerkkien avulla, jotka on poimittu televisiomaksun korvaajaksi ehdotetun mediamaksun ympärillä käydyistä keskusteluista. Se oli aikanaan (2009–2010) yksi kiihkeimmistä keskustelunaiheista maassamme, ja se tarjoaa runsaasti mielipiteitä arviotavaksemme. Aihe on tänään jopa ajankohtaisempi kuin kymmenen vuotta sitten, mikä oli yksi syy valita ne tarkastelujen kohteeksi.

Kolmannessa, johtopäätökset-osassa, pohditaan julkisten keskustelujen merkitystä yhteiskunnallisen päätöksenteon näkökulmasta. Pohdintaa ohjaa ajatus siitä, että yhteiskunta on parhaimmillaan silloin, kun kansalaiset osallistuvat yhteisistä asioista päättämiseen. Väitteellä ei viitata nykyisen kaltaiseen edustukselliseen demokratiaan, jossa kansalaiset valitsevat edusmiehen tai -naisen edustamaan itseään, vaan pidemmälle. Siihen hetkeen, kun kansalaiset pääsevät päättämään elämästään omalla äänellään.

Tässä osassa kerrotaan, miten ehdotukset laeiksi saavat alkunsa tämän päivän Suomessa ja miten ne syntyisivät osallistavassa demokratiassa, jota kohden sisällöllinen kansalaisaloite on meitä – toivottavasti – viemässä. Ja kysytään, voisiko verovaroin ylläpidetyllä Yleisradio Oy:llä olla roolia kansalaiskeskustelujen järjestäjänä nyt, kun julkisuuden rakennemuutoksen myötä nykyisen kaltainen julkisen palvelun tarve on lähes kadonnut.

Kirjan lopussa on liite, jossa tarkastellaan kansalaisjärjestön omaa julkisuutta. Suomi on kansalaisjärjestöjen saaristo, jonka lukemattomat yhteisöt edistävät toimillaan hyvinvointia ja terveyttä. Yhteisöt ovat tärkeä osa kansalaisten elämismaailmaa, ja parhaimmillaan niiden välityksellä kansalaiset kiinnittyvät yhteiskuntaan. Siksi kysymys siitä, millainen järjestöjulkisuus edesauttaa hyvää ja tervettä yhteisöllisyyttä, on enemmän kuin tärkeä. Liite perustuu vuonna 2010 tekemääni väitöskirjaan ”Järjestölehden yleisötutkimus yhteisön kehittämisen välineenä”.

Sisällys

JOHDANTO	5
I JULKISUUS ON VAIKUTTAMISEN AREENA	11
1 Julkisuuden juuret Agoralla	12
2 Julkisuuden rakennemuutos.....	16
2.1 Kansalaisten muuttunut rooli.....	17
2.2 Lokaalista kylästä globaaliin	20
2.3 Sananvapaus koetuksella.....	24
3 Julkisuuden vaikutukset	32
3.1 Vastustuskyvytön yleisö?	32
3.2 Agendat ja äänekäs vähemmistö.....	35
3.3 Kehys kaventaa maailmaa	37
II PERUSTELEMISEN JALO TAITO	43
4 Parahtelusta argumentoimiseen	44
4.1 Argumenttityypit	44
4.2 Argumentin tunnistaminen	47
4.3 Argumentin analysoiminen.....	48
5 Virhepäätelmiä	55
5.1 Epäargumentatiiviset perustelut	56
5.1.1 Asiantuntija-argumentti	56
5.1.2 Henkilöargumentit.....	60
5.1.3 Tunteisiin vetoaminen	62
5.1.4 Kaupankäynti.....	65

5.2. Virheet argumentin muodostamisessa	65
5.2.1 Kehäpäätelmät	65
5.2.2 Harhauttavat johtopäätökset	66
5.2.3 Liian monta kysymystä	69
5.2.4 Todistamisen taakka	69
5.2.5 Ad Hoc	70
5.3. Käsitteelliset ja kategoriset kömmähdykset.....	71
5.3.1 Sanojen merkitykset	71
5.3.1 Syyt ja seuraukset.....	72
5.3.2 Kaltevan pinnan uhkakuvat.....	76
5.3.3 Analogiat	78
5.3.4 Kokonaisuuden ja osien suhteet.....	81
5.3.5 Naturalistinen virhepäätelmä	83
5.3.6 Geneettinen ja teleontologinen virhepäätelmä	84
5.4 Tutkimusargumentit	85
5.4.1 Ulkoinen luotettavuus	85
5.4.2 Sisäinen luotettavuus	86
5.5 Rakennevirheet	88

III KANSALAISUUDESTA KANSSALAISUUTEEN93

6.1 Kansalaisaloite äänestyskseen osallistaa	94
6.1.1 Sisäisen pääsyn malli	95
6.1.2 Mobilisaatiomalli	96
6.1.3 Ulkoisen aloitteen malli	97
6.2 Julkinen palvelu julkisuutena	99
6.2.1 Yle-vero häivytti yleisösuhteen.....	100
6.3.2 Mihin Yleisradiota tarvitaan?.....	102
6.3 Perusteleva kanssalainen	109

LIITTEET..... 111

Järjestöviestintä hyvän asialla	111
---------------------------------------	-----

Perusteltujen mielipiteiden esittäminen eli argumentoiminen on taito, jota tarvitaan päivittäin niin yksityisen kuin julkisen elämän piirissä. Ostamme useinkaan miettimättä valintojemme perusteluja, sillä tottumus on toinen luontomme. Hyödynnämme arjessamme aikaisempien sukupolvien toimintatapoja kyseenalaistamatta. Ja otamme kantaa johonkin julkisuudessa käytävään keskusteluun pohtimatta, mihin mielipiteemme perustuu.

Aina silloin tällöin on hyvä pysähtyä miettimään tekemisiämme perusteellisemmin, sillä perustelutkin vanhenevat. Se, mikä vielä hetki sitten oli perusteltua, ei välttämättä tänään sitä olekaan. Matkaopas mielipiteiden maailmaan tarjoaa nimensä mukaisesti opastusta mielipiteiden perustelemiseen ja niiden arvioimiseen. Kirjan runsaiden esimerkkien avulla opit tarkastelemaan argumentteja syvällisemmin ja päättelämään, onko jokin mielipide perusteluineen riittävän vahva hyväksyttäväksi vai perustuuko se kenties virhepäätelmiin.

Kirjoittajalla on monipuolinen viestinnän koulutus ja pitkä työkokemus sekä yritysten markkinointiviestinnästä että yhteiskunnallisesta viestinnästä erityisesti kolmannen sektorin järjestöjen näkökulmasta. Väitöskirjassaan (2010) hän tutki tämän päivän yhteisöllisyyttä erityisesti viestinnän näkökulmasta, mikä näkyy myös tämän kirjan lähestymistavassa. Kirjoittamista hän on harrastanut koko aikuisiän ja julkaissut mm. kaksi tietokirjaa.

BoD

